

Ayrılık Çeşmesi

-Bir Neyzenin Yolculuğu-

Orijinal Adı: La Fontaine de la Séparation

KUDSİ ERGUNER

Cev. ARZU AÇAN ERGUNER
İLETİŞİM YAYINLARI
İSTANBUL 2008,
219 S., 13.5X19.5 cm,
9750500911

"Yaşlı bir şeyh ile müridi yolda gidiyorlarken şeyh yorulur ve müridine, "Ben burada biraz dinleneyim sen bana şu ileriki köyden bir testi su getir" der. Mürit testi alıp köyün çeşmesine gider. Çeşmenin başında çok güzel bir kız görür. O an şeyhi, suyu, testi unutur ve kıızı takip eder. Ona aşkını ifade eder, kıızı babasından ister ve evlenirler. Birkaç çocukları olur. Çocuklar büyür ve her biri "Baba ben kısmetimi aramaya gidiyorum." diyerek evden ayrılır. Derken kayınpederi ölür, bir gün de karısı ölür. Yalnız kalınca şeyhi aklına gelir. Hemen çeşmeye koşar, testi doldurup şeyhin bulunduğu yere koşar. Yaşlı şeyhi ağacın altında otururken bulur ve ihtiyar ona "Nerede kaldın oğlum, merak etmeye başlamıştım." der. Bu efsane hayatın özeti gibi geliyor bana. İnsanlar dünyaya bir maksat için geliyorlar; fakat onu unutup birtakım işlere dalıyorlar ve yalnızlık zamanında o maksat hatırlanıyor. Bu hikâyeyle de böylece bir bağlantı kurdum." [Kudsi Erguner]

Cumhuriyet'in ilk yıllarında çıkarılan Tekke ve Zaviyeler Kanunu ardından, İstanbul'un kültür ve sanat merkezleri durumundaki pek çok mekan da kapanmış,

buraların havasını teneffüs ederek yetişmiş ve tasavvuf terbiyesi almış onlarca insan da kıyıda köşede kalacak bir yer bularak kendi köşelerine çekilmiş ve burada hayatları nihayete ermiştir. Hüsn-i Hattan ebruya sazenedelikten hanendeliğe her biri aynı zamanda klasik sanatlarımızda da ustalaşmış bu insanların buldukları en önemli sığınıklardan biri de şüphesiz Üsküdar Sultan Tepesi'ndeki Özbekler Tekkesi idi. Devam eden sohbet meclisleri ile burası adeta bir kurtarılmış bahçe olmuştu sohbet meclislerinin tadını özleyenler için.. Tekke'nin, dönemin İstanbul'unda bu anlamda en önemli kültür-sanat merkezi haline geldiği bir dönemde dünyaya gelen Kudsi Erguner, ilk çocukluk yaşlarından itibaren bu çevrenin havasını teneffüs ederek büyür ve burada aldığı manevi terbiye hayatının seyrini önemli ölçüde etkiler..

Osmanlı döneminde, doğuya yapılacak seferlerde İstanbul'dan ayrılanların uğurlandığı ve su misali tiz gidip-dönmeleri için arkalarından suların döküldüğü son nokta olan Kadıköy'deki ayrılık çeşmesi, Erguner'inde pek çok yolculuğunun başlangıç noktası olması yanında, son nefesine kadar devam edecek içsel yolculuğunun başlangıcı olan, kendinden kendine bir yolculuğun simgesi olmuş onun için ve çocukluk yıllarının Osmanlı mirası kültürel ve tasavvufi hayatının yaşandığı çevreden Avrupa seyahatleri ve Paris'teki yaşamına uzanan macerasının bu gözle kaleme alınmış bir yorumu olan eserinin de ismi olmuş. Güzel de olmuş.

Bugün bizim kitaplardan öğrenmeye, anlamaya çalıştığımız bu değerlerin canlı tanıklığını yaşadığı yıllardan bize aktardıkları, okundukça "keşke.." lerle başlayan cümleler kurmamıza sebep oluyor. Şeyh Necmedin Özbekkangay başta olmak üzere Nafiz Efendi, Tufan Efendi gibi kıymetler yanında Neyzen Halil Can, Neyzen Ulvi Erguner, Neyzen Niyazi Sayın, Alaeddin Yavaşca gibi musikişinasların da saymakla bitmeyeceği sohbet meclisleri; her Pazar yapılan bu toplantılarda özenle hazırlanarak dağıtılan Özbek(Buhara) pilavları.. Tekke çevresinde bu hayat yanında, İstanbul'daki günlük hayat da henüz yozlaşmaya direnmekte ve ait olunan kültürün birçok inceliğini barındırmaktadır.

Yazarın İtalyan Lisesi'ne kaydıyla tanıştığı Batı (etkisindeki) kültür yeni bir dünyanın kapısını açar. Özbekler Tekkesi'nden dünyanın çok farklı yerlerine süren anlatımda bu mukayeseler ve Erguner'in çocukluğunda çevresinden edindiği değerler sürekli mukayese edilir. Babası Neyzen ulvi Erguner'in tedavisi için başlayan Avrupa seyahatleri, Türkiye'de yeni yeni oluşturulan Mevlevi musikisi ve sema toplulukları ile yapılan turneler, Avrupalı dinleyicinin ilgisi, sahip oldukları kültürü pek çok sıkıntıya rağmen yaşatmaya ve insanlara tanıtmaya çalışan musiki aşıkları yanında "semazen derviş" imajıyla orada bulunan insanlara dair anlattıkları oldukça dikkat çekicidir ve düzenin bu kültürü da-

hi nasıl bir tüketim aracına dönüştürdüğünün acı bir göstergesidir.

Paris'teki öğrencilik yıllarında elindeki tüm parayı vererek annesinin istediği düdüklü tencereyi alması sonucu önüne açılan kapılar ve profesyonel müzisyenlik hayatının başlaması, en az Erguner'in eserde sık sık aktardığı Hind veya İslam edebiyatı kaynaklı kıssalar kadar etkileyicidir gerçekten.

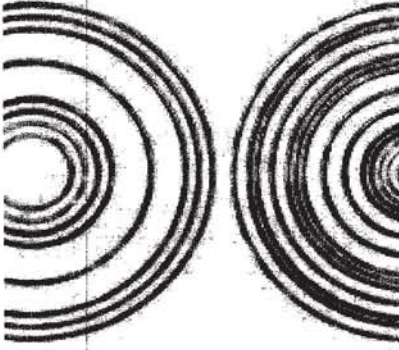
Kudsi Erguner'in sıcak ve samimi anlatımı ile konuların orijinalitesi birleşince, özellikle konuya ilgi duyanlar için güzel bir eser çıkmış ortaya. Yazarın kendi muhasebesi olduğu kadar ait olduğu kültürün de serencamını gösteren "Ayrılık Çeşmesi"nin, "Üsküdar'da Bir Attar Dükkanı/Ahmet Yüksel Özemre", "Üsküdar'ın Üç Sırlısı/Ahmet Yüksel Özemre", "Neyin Sırrı Hala Hasret/Beşir Ayvazoğlu" gibi benzer muhtevaya sahip eserlerle birlikte okunması çok daha geniş bir açıyla konuya bakabilmeyi mümkün kılacaktır. ■

Bilal DEĞİRMENCİ

İfadelerin Gramatik Ayırımı

ŞAKİR KOCABAŞ

İfadelerin Gramatik Ayırımı
Şakir Kocabas

KÜRE YAYINLARI
İSTANBUL 2002,
95 S., 12X20 cm,
ISBN: 9799756614067

"Farklı ifade kategorilerinde kullanılan kavramların ve terimlerin bugün de bir çok bilim ve felsefe tartışmalarında birbirine karıştırılıyor olması kitabın önemini daha da artırmaktadır." 1984'te Ekin Yayınları tarafından ilk baskısı yapılan kitabın ikinci baskısında, yazarın önsözde yer alan bu ifadesi, kitabın önemini ortaya koyan bir cümledir.

Bir tartışmanın sıhhati, onun konusundan ziyade tartışmanın nasıl yapıldığı ile ilgili bir meseledir. Hangi konu ele alınırsa alınsın, eğer tartışma yanlış bir zeminde sürdürülüyorsa doğru bir neticeye varmak imkansız hale gelir. Usulsüz vusûlün olamayacağını söyleyen gelenek tam da bu noktaya işaret etmektedir. Geleneğimizde "âdâbu'l-bahs ve'l-münâzara" başlığı altında ele alınabilecek olan eserlerde bu konular işlenmekteydi. Günümüz Türkiye'sinde daha çok sağırklar döğüşü şeklinde gerçekleştirilen tartışmalar, bu işin adabından ne kadar uzak kaldığımızı gösteriyor. İşte böyle bir ortamda yazılan İfadelerin Gramatik Ayırımı adlı kitap tartışmaların doğru bir mecrada akmasına yardımcı olacağından önemlidir.

Kitabın esas amacını "din, bilim ve felsefe konularında yapılan tartışmaların gerektiği gibi doğru yapılmasına yardımcı olmak" şeklinde ifade eden yazar, bu amacı gerçekleştirmek için ifadelerin gramatik çerçevesi üzerinde durmaktadır. "Kitap esas olarak çeşitli ifade biçimlerinin gramatik olarak nasıl birbirinden ayrılacağı hakkında" Bu yönüyle bir nevi analitik felsefe ile ilgili olan kitapta, düşüncelerimizin ifade şekilleri üzerinde ayrıntılı tahliller yapılmaktadır. Düşüncelerimizi hangi ifade kalıpları içinde dile getiriyoruz, bu ifade kalıpları nasıl anlaşılıyor, bunların birbiri ile olan ilişkisi nedir gibi sorulara bu kitapta yanıt bulmak mümkün.

Bir yönüyle aşırı teorik olan kitap, yazarın verdiği örneklerle olabildiğince anlaşılır kılınmış. Ancak buna rağmen şunu söyleyebiliriz ki, kitabın tam manasıyla iyi anlaşılabilmesi için analitik felsefe konularına biraz olsun aşina olmak gerekiyor. Aksi takdirde hacim olarak küçük ama değer olarak çok büyük olan bu kitaptan sıkılmak bile mümkün görünüyor.

Kitap, bir giriş ve beş bölümden oluşuyor. Bunun yanı sıra kitabın başında, kitap için önemli olan tabiri caizse bir kavram haritası verilmiş ve kitabın sonuna seçilmiş bibliyografya konulmuştur. Birinci, dördüncü ve beşinci bölümlerde bir takım gramatik soruşturmalara yer verilmiştir. Ancak bu bölümlerin aralarında farklar bulunmaktadır. Özellikle ilk bölüm kitabın mahiyetinin anlaşılmasına yardımcı olacak ön bilgileri ihtiva etmektedir. Bir başka ifadeyle ikinci ve üçüncü bölümlerin anlaşılması için zemin teşkil etmektedir. Dördüncü ve son bölümde ise daha önce dile getirilen konuların daha çok örnekleri üzerinde durulmuştur. Yazarın ikinci bölümde yer verdiği "biçimsel sorular sistemi", "soruları daha elverişli bir şekilde değerlendirme im-

kanı sağlayacak yapısal lisanların geliştirilmesinde kullanılabilir." Üçüncü bölüm ise "ifadelerin sınıflandırılması"na ayrılmıştır. Kitabın okuyucuya göstermek istediği ayırımın sınırları bu bölümde çizilmektedir.

20. yüzyılda yaşamış ve analitik felsefenin önemli isimlerinden biri olan Wittgenstein'dan etkilenmiş olduğu gözden kaçmayan yazarın düşünceleri, kendi içinde oldukça tutarlı bir yapı arz etmektedir. Ne var ki bu düşüncelerin geçerli olması için bu tutarlılık tek başına yeterli değildir. Kanaatimizce, yazarın ortaya koyduğu sistemin İslam'ın hakikat anlayışı ile uygunluğu üzerinde durulması gereken asıl konudur. Ve bu konuda söylenecek daha çok söz vardır. ■

Hadi Ensar CEYLAN

Maddi İktidar Ruhani Otorite

(Autorité Spirituelle et Pouvoir Temporel)

RENÉ GUÉNON

Çev: BİRSEL UZMA
AĞAÇ YAYINLARI
İSTANBUL 1992
104 S., 13X19 cm,
ISBN: 9753460473

20. asrın önde gelen mütefekkirlerinden biri olan René Guénon'un bu eseri, tıpkı diğer eserlerinde olduğu gibi modern dünyaya bir cevap teşkil eder. Descartes'ten bu yana gelmiş olan modern zihniyet merkezli gelişmeler,

dünyayı kasıp kavurmuş; pozitivist düşünceyle insan, öz'den hakikat'ten ilke'den uzaklaşarak bir nevi modern dünyanın ruhsuz bir kölesi olmuştur.

Guénon'a göre, Batı'nın getirdiği etiketler arasında bize uygun olan bir tek şey bile yoktur. Çünkü Batı, 'madde' ile 'mânâ'ya bizim yaklaştığımızın tam zıttında hareket etmektedir. 'Madde'yi yani geçici (temporel) olanı yüceltirken 'mânâ'yı es geçen bu anlayış, toplumsal yapılaşmanın yapısına da etki etmektedir: ruhani otorite, maddi iktidarın etkisi altına girmiştir. Ancak biz biliyoruz ki; altta olan simge üstte olan simgeyi aslâ kuşatamayacağı gibi, maddi olan bir şey de mânâyı kuşatamaz. Aksine, geleneksel öğretilerde ruhani otoritenin hâkimiyeti söz konusudur. Burada 'otorite', istenilen manaya uygun olarak seçilmiş bir kelimedir: çünkü "özü itibarıyla içsel olan ruhani güç kendini her türlü destekten bağımsız olarak, yalnızca ve yalnızca kendisiyle ifade eder ve gözlerden uzak bir şekilde faaliyet gösterir." Burada modern Batı'nın temel hatası, hükümdarlık kelimesine verdiği yanlış anlamdan kaynaklanır. Bilgi ve öğreti fonksiyonunu görmeyen yani 'ruhani' olmayan bir hükümdarlık, herhangi bir gelenek ifade etmediği gibi, çökmeye de mahkûmdur.

Batı'nın bir anlamda geleneksel öğretilerdeki kastlaşmanın kendisinde de var olduğunu ispatlama çabası boşunadır. Batı'daki 'sınıflaşma', hiçbir geleneksel(kutsal) doktrine dayanmazken, 'kast sistemi'nde bireye kadar işleyen bir öğreti vardır: bireyler, sınıflarının gerektirdiği "yetkili" fonksiyonları doldurmak zorundadır; ki, "çark" gerektiği gibi işlesin.

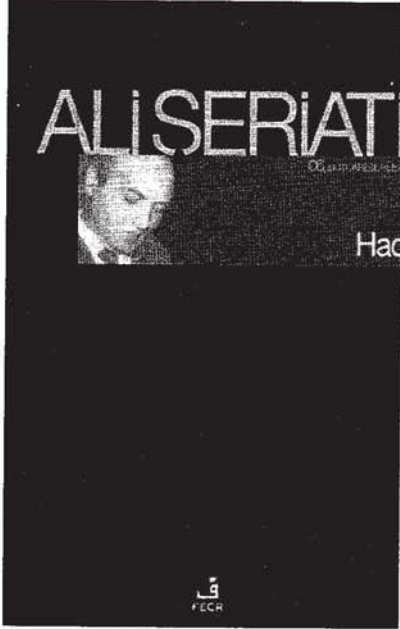
Reform, Hıristiyanlığın ruhani birliğinin dağılmasının en belirgin alametidir Guénon'a göre. Bu dağılmayla birlikte ekonominin zaferi gelmiş; ve burjuvazi, Batı dünyası içinde güç kazanmaya başlamıştır. Ancak "maddiyata gömüldüğümüz kadar istikrarsızlık da artar", ve değişimler gitgide hızlanır. Burjuvazinin yerini önce Vaişyalar, ardından Şudralar alır. Bu tarz bir oluşumun/değişimin sonu görülmemekle birlikte, Batı için modern çağın sonu olacağı tahmin edilebilir.

Guénon'un burada bahsettiği geleneksel temellere dayalı doktrin 'kutsal' bir karaktere sahiptir, ancak dinsel bir biçim kazanmak zorunda değildir. Çünkü gelenek, hakikat ile özdeşleşirken; din, şer'î ve hukukî bir kavramsal yön ifade eder. Nitekim Ebû Hanîfe'nin de bahsettiği bundan ibarettir: "Din çağlara göre değişebilir, ama hakikat değişmez. (Ed-dînu kad buddilet ve lâkin el-hakikatu lem yubeddil.)" ■

Abdullah BAŞARAN

Hac

Dr. ALİ ŞERİATİ

Çev: Doç. Dr. EJDER OKUMUS
FECD YAYINLARI
ANKARA 2007,
223 S., 13.5X21 cm,
ISBN: 9789756004364

Editörlüğünü, Türkiye’de fars dilinin en önemli iki ismi olan Doç. Dr. Hicabi KIRLANGIÇ ile Doç. Dr. Derya ÖRS’ün yaptığı ve tamamı 37 kitaptan müteşekkil “Ali Şeriatî Külliyyatı”nın altıncısı olarak yayımlanan eser HACC’ı konu ediniyor.

Üç kez Hac ve bir Umre’de edinmiş olduğu tecrübeyle kitabı kaleme alan Ali Şeriatî (1933-1977)’nin tarifine göre Hac; takipçilerinin bilgi, bilinç, özgürlük, hareket ve onurlarını garanti altına alan, hepsinden de öte, sosyal güç ve sorumluluk oluşturan İslâm’ın en ileri itikadî ve amelî boyutlarını oluşturan üç temel kavramdan birisidir. Diğer iki kavram ise TEVHİD ve CİHAD’dır.

Kur’an’ın hem Müslüman toplumun hayatını, hem de İslâm’ı terk ettiğini, Hz. Peygamber (s)’in de bütün mezhebi şahsiyetlerden daha meçhul kaldığını büyük bir üzüntü ile dile getiren Şeriatî, insanın kendisinden Allah’a doğru halkla birlikte yapılan bir hareket olarak nitelendirdiği Hac menâsikini fikhî açıdan değil fikrî açıdan ele alıyor.

Hacc’ı insanın, İbrahim(s)’in geleneği ile irtibata geçmesi olarak gören Şeriatî için Hac İslâm’ın tâ kendisidir. İslâm kelimelerle Kur’an’dır. İnsanlarla iman ve hareketlerle de Hac’dır. Ve Allah, insana anlatmak istediği her şeyi, Hac’da ortaya dökmüştür. Bu yüzden Hac, insanın Allah’a doğru varlık şerefi ve var olmasının büyük bir imkanıdır.

Şeriatî’ye göre Hac: İstek, niyet (bilinçlilik) ve yönelme, yani hareket ve aynı zamanda hareket yönüdür. Hacı ise, Allah’ı “durak yeri” değil “maksadı” edinen niyetlenen ve hedef edinendir.

Yeniden diriliş elbisesi olan İhram; insanı “maksadı”ndan alıkoyan her şeydir.,

HAMD, NİMET ve MÜLK: Tarihe egemen olan üç gücün reddedilişidir. İSTİBDAT, İSTİSMAR ve İSTİHMAR.

TEVHİD, bu üç gücü sırasıyla FİRAVUN, KARUN ve BEL’AM olarak isimlendirir. Bu üç Put, bu üç Kabili gücün abidesi, bu üç İblis sembolü, tevhid karşıtı şirk teslisidir.

KÂBE: Yolun sonu değil, tersine başlangıcı ve yolun kaybedilmemesi için bir işaret taşıdır.

TAVAF ise sebat, hareket ve düzendir.

HACC’ı kendisinin anlama yetisiyle sınırlandırılmayacak kadar derin ve zengin bir ibâdet olarak kabul eden ŞERİATİ, kitabının Hacc’ın bütün anlamını tüketme iddiası taşımadığını, sadece kendisinin Hac’dan anlamlarını ihtivâ ettiğini özellikle vurgulama ihtiyacı hisseder.

İnsanı put kıran İbrahim (s) rolüne büründürme talimi olan Hacc’ın anlamını anlatmayı, denizi bir testiye doldurma çabası olarak niteleyen kitap, tevhid düzenini yeryüzünde yerleştirme ve zamanın putlarını yerle bir etme mücadelesini dâvâ edenler için... ■

Rufi TİRYAKİ